

Образність поезії Т. Г. Шевченка через призму перекладу Віри Річ

Серед усіх різновидів літературних творів саме в поезії найяскравіше описуються реальні та фантастичні явища життя. Тому, під час порівняння віршів Т.Г. Шевченка з їхніми перекладами англійською мовою, виконаними Вірою Річ, особливо цікавим є дослідження успішності відтворення перекладачем образного та смислового наповнення оригіналу. В основу всієї творчості Т.Г. Шевченка була покладена мета відобразити сучасну дійсність, отже, перекладена поезія повинна не лише повідомляти певні факти та деталі, а також відтворювати процес пізнання дійсності, впливати на читача. Шевченко прагнув відібрати такі явища і так зобразити їх, щоб виразити своє уявлення про життя, власне розуміння його закономірностей і тенденцій. Тому переклад завжди уособлює якийсь більш загальний, ніж конкретно-фактологічний, зміст, до того ж зафарбований авторською емоційною оцінкою, авторським ставленням. Шевченко, зображуючи конкретно-чуттєві картини, тобто щось одиничне, прагне передати й щось загальне, виразити певну ідею. Знову ж таки, зображувана картина постає такою, якою її бачить і емоційно переживає автор. Таку форму змалювання дійсності називають художньо-образною. Відповідно, художній образ – це узагальнена картина життя, емоційно втілена за допомогою авторського домислу в одиничному, в конкретній мистецькій формі.

Отже, літературно-художній твір змальовує дійсність за допомогою художніх образів, сам являє собою цілісний образ, що містить і узагальнений смисл, і емоційно-оцінне забарвлення.

Як цілісний образ, літературно-художній твір складається з образів окремих: у ньому є образи-персонажі (люди, змальовані у творі), образи-пейзажі (картини природи), образи-речі, образи-тварини тощо. Розуміння цілісного образу-тексту складається із розуміння образів окремих.

Щоб створити художній образ, митець глибоко і всебічно вивчає життя (характери, явища, обставини), відбирає найхарактерніші, типові риси епохи, у яку він живе або ж яку описує, і узагальнює їх у конкретній художній формі – у створеному образі. Водночас створення художнього образу вимагає не тільки типізації, але й індивідуалізації – тобто надання змальованим у творі картинам, характерам своєрідних, неповторних рис, що відрізняє їх від інших. Типізація та індивідуалізація – основні принципи створення художнього образу.

«Садок вишневий коло хати» належить до шедеврів української пейзажної лірики. У час його написання у творах Шевченка помітно зменшується кількість метафоричних образів гротескно-фантастичного і символічного планів. У вірші відтворено ідилічну картину весняного вечора в українському селі. Прості, зримі, пластичні образи у ньому постають з народних і морально-етичних уявлень. Сила емоційного впливу цього твору — в природності й рельєфності малюнка, в його світлому, життєствердному настрої. У поезії відбилася мрія поета про щасливе, гармонійне життя.

Віра Річ інтерпретує дану поезію як ідилічний твір, в її перекладі виникають такі асоціації, які заспокоюють, заколисують уяву читача, і без жодної напруги дозволяють йому розкрити глибину уяви поета. Вона ніби створює фотографію настрою поетової душі, який викликаний образом тихого, весняного українського вечора.

*Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугатарі з плугами йдуть,
Співають ідучи дівчата,
А матері вечерять ждуть*
[1: 73]

*Beside the house, the cherry's flowering,
Above the trees the May bugs hum,
The ploughmen from the furrows come,
The girls all wander homeward, singing,
And mothers wait the meal for them.*
[2: 21].

У своєму перекладі Віра Річ не використала жодних прикрас, змалювала образи майже прозаїчними словами, її образи створюють зрозумілі асоціації, що розкривають секрет поетичної природи вірша.

Перекладам Віри Річ властива дисципліна вірша, відточеність слова, висока поетична культура, ерудиція, досконала техніка віршування. В поемі Шевченка «Неофіти» образи, яким оперував сам автор, чітко та зрозуміло передаються англомовному читачеві.

<i>Привітай же благодущне</i>	<i>With your kind heart give welcome then</i>
<i>Мою сиротину,</i>	<i>To my hapless orphan,</i>
<i>Наш великий чудотворче,</i>	<i>You who are my only friend,</i>
<i>Мій друже єдиний!</i>	<i>Our great wonder-worker!</i>
<i>Привітаєш: убогая,</i>	<i>You will greet the wretched orphan,</i>
<i>Сірая, з тобою</i>	<i>She, then, at your side</i>
<i>Перепливе вона Лету,</i>	<i>Will sail across the Lethe's waters,</i>
<i>І огнем-сльозою</i>	<i>And with tears of fire</i>
<i>Упаде колись на землю</i>	<i>Will fall, some day, upon the earth,</i>
<i>І притчею стане</i>	<i>A parable become</i>
<i>Розпинателям народним,</i>	<i>For crucifiers of the nations,</i>
<i>Грядущим тиранам</i> [1: 218].	<i>Tyrants yet to come.</i> [3]

Перед нами досконалий зразок художньо пропорційного, повноцінного перекладу. Для багатьох

шевченкових образних новоутворень Віра Річ знайшла оптимально можливі відповідники в англійській мові.

У перекладі балади «Причинна» блискуче відтворено моторошні вигуки русалки, по суті, рядки народної пісні: «Ух! Ух! Солом'яний дух, дух» — «Whisht! Whisht! Will o'the wisp!» [3].

«Заповіт» Шевченка, як зазначають дослідники, має близько 23 варіацій перекладу, але інтерпретація образної картини Віри Річ вважається найбільш вдалою.

<i>Щоб лани широкополі,</i>	<i>Whence one may see wide-skirted</i>
<i>і Дніпро, і кручі</i>	<i>wheatland,</i>
<i>Було видно, було чути,</i>	<i>Dnipro's steep-cliffed shore,</i>
<i>Як реве ревучий [2: 268]</i>	<i>There whence one may hear the blustering</i>
	<i>River wildly roar. [3].</i>

Цей переклад якомога краще ілюструє образи, які мають власне українське походження. Наприклад, «лани» Віра Річ перекладає як «wheatland», тобто «пшенична земля», між рядками вірша можна прочитати крик людини, яка навіть після смерті не хоче розлучатися з рідною землею, прагне назавжди залишитися поряд з нею.

Порівнявши поезію Т.Г. Шевченка з її англійськими перекладами, виконаними Вірою Річ, можна зробити висновок, що, незважаючи на великі часові рамки, які розділяють двох видатних майстрів слова, на їх зовсім несхожі світоглядні погляди та соціальний статус, вони мали за мету створити те, що без жодних зволікань можна назвати поезією вищого ґатунку, яка пробуджує почуття, створює в уяві чіткі образи, дає змогу подумати, розкрити межі своєї душі, і яка ніколи не забувається, приносить лише кращі емоції. Віра Річ довела, що, не зважаючи на типологічні відмінності між українською та англійською мовами, вони можуть співіснувати в поетичних рядках, і що достойний переклад віршу можливий лише тоді, коли перекладач пройнявся переживаннями автора, відчув його настрій та думки.

Література

1. Шевченко Тарас. Кобзар. – Київ: Державне видавництво художньої літератури, 1961. – 608 с. 2. Коломієць Л. «Садок вишневий коло хати...» Тараса Шевченка у новому перекладі Віри Річ // Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені В. Винниченка. Серія «Філологічні науки (мовознавство)». – Випуск 89 (1). – Кіровоград, 2010. – С. 20-25. 3. Зорівчак Р.П. Сприйняття особистості та творчості Тараса Шевченка у Великій Британії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vsesvit-journal.com/index.php?option=com_content&task=view&id=884&Itemid=41